

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 941)

**Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiş-
tirilmesi Hakkında 27.5.2005 Tarihli ve 5356 Sayılı Kanun
ve Anayasanın 104 ve 175 inci Maddeleri Gereğince Cum-
hurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönder-
me Tezkeresi ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/1052)**

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

10.06.2005

SAYI : B.01.0.KKB.01-18/A-9-2005-472

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 27.05.2005 günlü, A.01.0.GNS.0.10.00.02- 10912/32681 sayılı yazınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca 27.05.2005 gününde kabul edilen 5356 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun" incelenmiştir:

İncelenen Yasa'nın 1. maddesiyle Anayasa'nın 133. maddesine eklenen fıkrada,

"Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir."

denilmektedir.

Yapılan düzenlemede,

- Radyo ve televizyon etkinliklerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun dokuz üyeden oluşması,

- Üst Kurul üyelerinin, siyasal parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek sayının ikişer katı gösterecekleri adaylar arasından, her siyasal parti grubuna düşen sayı esas alınarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca seçilmesi,

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim yöntemleri ve görev sürelerinin yasayla düzenlenmesi,

öngörülmüştür.

1- Çağdaş anayasalarda, yazılı, görsel ve işitsel yayıncılık konusunda öngörülen sistemler, birbirini tamamlayan hak ve özgürlükler kümesinin gereklerine göre oluşturulmuştur.

Anayasamız incelendiğinde aynı sistemin benimsendiği görülmektedir. Anayasa'da, temel hak ve özgürlükler kapsamında düşünce ve kanaat, düşünceyi açıklama ve yayma, haber alma-verme ve basın özgürlüklerine, radyo ve televizyon kurumu ile kamu tüzelkişilerinden yardım gören haber ajanslarının özerkliği ve yayınlarının yansızlığına sistemin gerekleri olarak yer verilmiştir.

Radyo ve televizyon etkinliklerinin yürütülmesine ilişkin genel düzenleyici işlemler oluşturan, bu alanı denetleyen ve gerektiğinde yaptırım uygulayan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun da, bu sistemi oluşturan halkalardan biri olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Bu özelliği nedeniyle Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun statüsünün özerk, bağımsız ve yansız olması gerekmektedir.

Bugünkü durumuyla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun bu nitelikleri yapısında taşıyan bir kamu tüzelkişisi olarak kurulduğu görülmektedir.

Anayasalar, bir ülkenin siyasal, sosyal, hukuksal düzenini belirleyen, devlet yapısının temelini oluşturan baş yapıtları ve en üst hukuksal normlarıdır. Anayasa'nın tüm kuralları eşdeğerde olmakla birlikte, değiştirilemez nitelikteki kuralların farklı bir önemi ve üstünlüğü vardır. Cumhuriyet'in değiştirilemez temel niteliklerini düzenleyen kurallar bu içeriktedir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Cumhuriyet'in değiştirilemez nitelikleri arasında hukuk devleti ilkesine yer verilmiştir. Hukuk devleti, yasa koyucunun evrensel hukuk kurallarına uymasını zorunlu kılan bir ilkedir. Evrensel hukuk kuralları ise, yasaların, bu bağlamda Anayasa değişikliklerinin genel ve nesnel olmasını, kamu yararı amacıyla yapılmasını gerektirmektedir.

Yazılı basının yanı sıra görsel ve işitsel yayın organları, kamuoyunu oluşturma ve etkileme gücüne sahiptir. Medya kuruluşları ve yayınları, bir toplumda insan hakları ve demokrasinin gelişip güçlenmesi, düşünce ve kanaatlerin özgün biçimde oluşması, ülke ve ulus bilincinin yerleşip gelişmesi yönünden önemli bir güce ve etkiye sahiptir.

Bu nedenledir ki, ülkemizde radyo ve televizyon yayınları kamu hizmeti yayıncılığı ilkesine göre düzenlenmiş, yasal sınırlamalara ve kamusal denetime bağlı tutulmuştur. Başka bir anlatımla, radyo ve televizyon yayıncılığının Devlet tekeline çıkarılmasına karşın, kamu ve özel tüm yayınların düzenleyici bir kamu otoritesinin gözetim ve denetimi altında tutulması, yayınların yasayla getirilecek ilkelere uygun olma koşulunun öngörülmesi, kamunun yansız ve özgür haber alma hakkının korunması, yayınların kamuoyunu etkilemekteki gücü nedeniyledir.

Öte yandan, aynı nedenler, temel hak ve özgürlüklerin kullanımıyla yakından ilgili olan kamu-özel tüm radyo ve televizyon yayınlarının gözetim ve denetimiyle görevli ve yetkili kılınan kamu otoritesinin özerk ve yansız olmasının gerekçelerini de oluşturmaktadır.

Bu nedenle, 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Yasa'da, Üst Kurul'un özerkliğini ve yansızlığını sağlamaya yönelik kurallara yer verilmiş; bu bağlamda, Üst Kurul üyelerinin görevleri süresince resmi ya da özel başka görev almaları, siyasal partilere üye olmaları yasaklanmıştır.

İncelenen Yasa'nın gerekçesinde, radyo ve televizyon yayınlarının kamuoyu oluşumunda çok önemli etkisinin bulunduğu, radyo ve televizyon etkinliklerini düzenlemek ve denetlemekle görevli ve yetkili olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin atanmasında, diğer düzenleyici ve denetleyici kurumlardan farklı olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetkili kılınmasında zorunluluk bulunduğu belirtilmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni oluşturan siyasal partiler, Anayasa ve yasalara uygun olarak, milletvekili ve yerel yönetim seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile ulusal istencin oluşmasını sağlayarak, demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması amacını güden kuruluşlardır.

Görüldüğü gibi, siyasal partilerin varlık nedeni, savundukları görüşleri doğrultusunda ulusal istencin oluşmasını sağlamaktır. Bu temel amaçla hareket eden siyasal partilerin, özerk ve yansız olması zorunlu bir kamu tüzelkişisinin asli ve sürekli hizmetlerini yürütecek görevlilerini belirlemekle yetkili kılınmasının, bu kamu tüzelkişiliğinin yansızlığıyla bağdaştırılmayacağı açıktır.

Getirilen düzenleme, Üst Kurul üyeliğine seçilebilmek için parti yandaşlığı yarışının önünü açmaktadır. Çünkü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca yapılan seçimde, genellikle siyasal yandaşlığı olanların yeğlendiği bilinen bir gerçektir. Radyo ve televizyon yayıncılığında çok

önemli yetkilerle donatılan ve yansız olarak görev yapması gereken Üst Kurul'a siyasal kimlikli kişilerin seçimine olanak sağlayan yöntemin hizmetin gereklerine uygun düşmeyeceği açıktır.

Bu nedenle, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin, siyasal parti gruplarının gösterdiği adaylar arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca seçilmesi, Üst Kurul'un özerklik ve yansızlık nitelikleriyle, hizmetin gerekleriyle ve dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmamaktadır.

2- Radyo ve televizyonların yayın ilkeleri, 13.04.1994 günlü, 3984 sayılı Yasa'nın 4. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre, radyo ve televizyon yayınlarının, diğer ilkeler yanında,

- Cumhuriyet'in Anayasa'da belirtilen temel niteliklerine, Devlet'in varlık ve bağımsızlığına, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve devrimlerine aykırı olmaması,

- Toplum şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa yönlendirmemesi,

- Halkı sınıf, ırk, dil, din, mezhep ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik etmemesi ya da toplumda nefret duyguları oluşturacak içerikte olmaması,

- Türk ulusal eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile ulusal kültürün geliştirilmesi yönünde olması,

- Suçluluğu yargı kararlarıyla kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilmeyecek içerik taşıması,

- Haberlerde yansızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerine bağlı olunması,

- Siyasal partiler ve demokratik gruplar arasında fırsat eşitliği sağlayacak içerikte olması, gerekmektedir.

Yayınlara bu içerik ve nitelikte olup olmadığını saptayacak Üst Kurul'un özerk, bağımsız ve yansız olması zorunludur.

Yansızlık, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin korunup kollanmasında söz konusu olamaz. Anayasa Mahkemesi'nin 22.05.1987 günlü, E.1987/3, K.1987/13 sayılı kararında da belirtildiği gibi, kamu kurumları ve kamu görevlileri, Anayasal ilkeler, bu bağlamda Cumhuriyet'in temel nitelikleri konusunda yanlı olmak zorundadır. Cumhuriyet'in nitelikleri ile Atatürk ilke ve devrimleri söz konusu olduğunda kamu görevlilerinin yansız kalması düşünülemez.

Yansızlık, siyasal baskı, etki ve karışmadan uzak olmayı, denetim alanına giren yayın ilkeleri ihlal edildiğinde hiçbir siyasal kaygı duymadan karar vermeyi gerektirmektedir. Siyasal organlarca seçilen kişilerden bunu beklemek güçtür.

Bir yandan, resmi makamların karışması olmadan haber ya da düşünce almak ya da vermek özgürlüğünü de içeren düşünceyi açıklama ve basın özgürlüğünden söz edilirken, diğer yandan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerinin, siyasal partilere kontenjan tanınarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca seçilmesi çelişki oluşturmaktadır.

Ülkemizde yayıncılığın geliştirilip çağdaş düzeyi yakalaması, ancak özerk, bağımsız ve yansız bir otoritenin önderliğinde olanaklıdır. Bu nitelikleri bozacak yapılanmalara ilişkin düzenlemeler sistemin isteklerine uygun düşmemektedir.

Yayımlanması yukarıda açıklanan gerekçelerle uygun bulunmayan 5356 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun", Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce bir kez daha görüşülmesi için, Anayasa'nın 104 ve 175. maddeleri uyarınca ilişikte geri gönderilmiştir.

Ahmet Necdet SEZER

Cumhurbaşkanı

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No.: 1/1052

Karar No.: 5

14.6.2005

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlıkça, 14.6.2005 tarihinde Esas olarak Anayasa Komisyonuna gönderilen "27.05.2005 tarihli ve 5356 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ve Anayasanın 104 üncü ve 175 inci Maddeleri Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi (1/1052)" Komisyonumuzda İçtüzüğümüzün 36 ncı maddesi uyarınca alınan tavsiye kararı doğrultusunda kırksekiz saatlik sürenin geçmesi beklenmeden 14.06.2005 tarihinde görüşülmüştür.

Toplantımıza Devlet Bakanı Sayın Beşir Atalay, RTÜK Başkanı Sayın Fatih Karaca ve diğer yetkililer katılmışlardır.

Komisyon Başkanı açış konuşmasında Avrupa ülkelerinde RTÜK benzeri kurumlara seçimin parlamento tarafından yapıldığını, bizde 1994'ten bu tarafa benzer bir uygulamanın sürdürüldüğünü ve ciddi bir sorun çıkmadığını belirttikten sonra kanunda yapılacak düzenlemede üyelerin niteliklerinin dikkatli ve özenli bir şekilde belirtilmesi gerektiği, bu durumun doğması muhtemel bazı sakıncaları gidereceği vurgulanmıştır.

Toplantımızda Cumhurbaşkanının Geri Gönderme Tezkeresi okunmuştur.

Cumhurbaşkanı geri gönderme gerekçesinde; özerk, bağımsız ve yansız olması gereken Üst Kurula Yasama Organınca üye seçilmesinin parti yandaşlığı yarışının önünü açacağını, hizmetin gerekleriyle ve dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmayacağını belirtmektedir.

Kanunun tümü üzerindeki görüşmelerde;

-Cumhurbaşkanının geri göndermesinin sağlam gerekçelere dayandığı, RTÜK'ün kamu adına denetim yapan bir kurul olması nedeniyle, yansız ve özerk olmasının zorunlu olduğu,

-Bu Kanunun, siyasi parti yandaşlığı yarışının önünü açacağı yönündeki kaygının yerinde olduğu, aleyhte olarak ifade edilmiştir.

Bu görüşlere cevaben Parlatentonun Cumhurbaşkanını da seçtiği, RTÜK üyelerini seçmesinin yansızlık ve özerkliği koruma açısından önemli olduğu söylenmiştir. Özerkliği sağlayanın seçim şekli kadar çalışma biçimi ve uygulamalar olduğuna özellikle dikkat çekilmiştir.

Devlet Bakanı Sayın Beşir Atalay, Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevleri arasında RTÜK üyelerini seçmek bulunmadığı için bu yönde hüküm içeren ilgili Kanun maddesinin, Anayasa Mahkemesince iptal edildiğini; tamamen bu kararın gereğini yerine getirmek amacıyla bu değişikliğin öngörüldüğünü belirtmiştir. Ülkemizde on yıldır uygulanmakta olan sistemin devamı sağlanmaktadır. Önemli olan atama şekli değil; bu göreve seçilecek kişilerin nitelikleri ve liyakatlarıdır. Her sistemin kendine özgü sakıncaları olacaktır. Amacımız sistemin tıkanmasını önlemektir.

Günümüzde medya çok önemli bir rol üstlenmiş durumdadır. Bu nedenle kontrol altına alınması, gücün tek elde toplanmasının önlenmesi zorunlu olmaktadır. Kontrol edecek Kurulun Parlamento tarafından seçilmesi bu Kurula güç katacaktır.

Kanunun tümü üzerindeki görüşmelerden sonra maddelerine geçilmiş ve Üst Kurula üye seçiminin esaslarını belirleyen 1 inci, yürürlük ve halkoylamasına ilişkin 2 nci maddeleri ile tümü oya sunulmuş ve oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Kâtip
<i>Burhan Kuzu</i>	<i>Semiha Öyüş</i>	<i>Ayhan Sefer Üstün</i>
İstanbul	Aydın	Sakarya
Üye	Üye	Üye
<i>Abdullah Torun</i>	<i>Mehmet Ziya Yergök</i>	<i>İbrahim Hakkı Aşkar</i>
Adana	Adana	Afyonkarahisar
	(Karşı oyu ektedir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Atila Emek</i>	<i>Tuncay Ercenk</i>	<i>Metin Kaşikoğlu</i>
Antalya	Antalya	Düzce
Üye	Üye	Üye
<i>Mustafa Nuri Akbulut</i>	<i>Yılmaz Kaya</i>	<i>Mevlüt Akgün</i>
Erzurum	İzmir	Karaman
Üye	Üye	Üye
<i>Kerim Özkul</i>	<i>Suat Kılıç</i>	<i>Mehmet Kurt</i>
Konya	Samsun	Samsun
Üye	Üye	
<i>İlyas Sezai Önder</i>	<i>Ömer Kulaksız</i>	
Samsun	Sivas	

KARŞI OY

27.5.2005 gün ve 5356 sayılı Yasayla ilgili olarak, Sayın Cumhurbaşkanının, 10.6.2005 günlü geri gönderme tezkeresinde belirttiği görüşler haklı, hukuki, inandırıcı ve ikna edici gerekçelere dayanmaktadır.

Söz konusu yasanın 1. maddesiyle, Anayasanın 133. maddesine eklenen fıkrada da belirtildiği gibi Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun görevi, radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemektir. Burada amaç, radyo ve televizyon yayınlarının kamuoyunu etkileme gücü karşısında kamunun yansız ve özgür haber alma hakkının korunması ve güvence altına alınmasıdır. Burada yapılacak denetimde kamu adına bir denetim olacaktır.

Bu nedenlerle de, Radyo Televizyon Üst Kurulunun özerk, yansız ve bağımsız olması zorunluluğu açıktır. Üst Kurul Üyelerinin siyasi parti gruplarının gösterdiği adaylar arasından, siyasi partilere kontenjan tanınarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilmesi Üst Kurulun özerklik ve yansızlık nitelikleriyle, kamu hizmeti ve kamu yararı anlayışla bağdaşmaz.

Sayın Cumhurbaşkanının, söz konusu düzenlemeyle "Üst Kurul Üyeliğine seçilebilmek için parti yandaşlığı yarışının önünün açılacağı ve yansız olarak görev yapması gereken üst kurula siyasal kimlikli kişilerin seçimine olanak sağlanacağı" yönündeki kaygıları da yerindedir. Nitekim yasanın kabulünden sonra bu kaygıları haklı gösterecek kimi gelişmeler de gözlemlenmiştir.

Açıkladığım nedenler ve Sayın Cumhurbaşkanının geri gönderme tezkeresindeki, aynen katıldığım düşüncelerle, yapılan düzenlemeye karşı olduğumu saygılarımla arz ederim.

14.6.2005
M. Ziya Yergök
Adana

ANAYASANIN 104 ÜNCÜ VE 175 İNCİ MADDELERİ GEREĞİNCE CUMHURBAŞKANINCA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ BİR MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN

Kanun No.: 5356 Kabul Tarihi : 27.5.2005

MADDE 1.- 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 133 üncü maddesinin kenar başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuyla ilişkili haber ajansları

Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikişer katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoymasına sunulması halinde oylanır.

ANAYASA KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ BİR MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN

MADDE 1.- Kanunun 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Kanunun 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

